

יחידת הוראה: התנועה בציוריו של אדגר דגה

הכותבת: דליה כספי/ מורה לאמנות Dalia_kas@walla.com

בי"ס: "אפרים צמח" / טירת כרמל

המדריכה: אילה גילברט

כיתות: ה' - אומנות העמקה

נושא היחידה:

האם ניתן ליצור תנועה ביצירה דו-מימדית? איך יצר אדגר דגה אשלית תנועה?

מטרות:

בתחום הקוגניטיבי – הבנת יצירות אמנות, הסקת מסקנות שיהיו מוכלות על יצירות עתידיות שיראה התלמיד. פיתוח התבוננות והבנת אמנות.

בתחום הערכי – אהבת אמנות ותרבות.

בתחום החברתי – למידה ביחד תוך התבוננות ולמידה מהאחר, תפיסות והבנות שונות של המציאות.

בתחום הרגשי – אמנות כשפה של רגש, של מצבי רוח, של מצבים אנושיים.

רקע:

הצייר אדגר דגה ניסה לתפוס את הרגע החולף, לא חוזר, רגע קטן ופשוט, אינטימי. הדמויות לא ידועות, לא הירוואיות, חשובות ומכובדות, אלא דמויות אנונימיות. הוא מצייר רקדניות בפעילויות יומיומיות, מאחורי הקלעים ולא רק על הבמה. נקודת הראייה שלו בלתי שגרתית. אצל דגה יש "חיתוכים" בעבודה וזאת כתוצאת ההשפעה מצילום, ההמצאה החדשנית בזמנו. יש ביצירותיו מודעות לתפיסה הצילומית ולעיתים הוא יצר בעקבות צילומים.

דגה יוצר את אשלית התנועה בכמה אמצעים:

- בחירת נושאים הקשורים בתנועה: מרוצי סוסים ובלט.

- קומפוזיציה אלכסונית היוצרת תחושת מתח. זאת בעקבות השפעת הדפסים יפנים שחדרו למערב בתקופתו והשפיעו על הקומפוזיציות ביצירותיו.

- סקיצות שיצר הצייר לפני העבודה בסטודיו: דגה רשם רישומים מהירים של הדמות בתנועה ואח"כ עבד עליהם בסטודיו.

שיטת ההוראה:

חקר על ידי התבוננות מעמיקה ביצירות של אמן ספציפי: אדגר דגה, בדרך עבודתו הייחודית. בדיקת נושא התנועה בעבודותיו ובמיוחד בציורי הרקדניות. חיפוש של מאפייני התנועה ביצירותיו וחיפוש של שפת האמנות היוצרת את התנועה. כמו כן נבדוק מהן ההשפעות שעזרו לאמן ליצור תנועה ביצירתו. נשווה מול יצירות היוצרות תחושת סטאטיות ונברר את הסיבות לכך. בהמשך, התלמידים ייצרו עבודה שהיא מחווה לדגה ובאה בעקבות התבוננות בעבודתו. האמצעים הותאמו לאמצעיו הוא: צבעי פסטל. התלמידים לא יעתיקו את עבודותיו אלא ינסו ל"היכנס לראש שלו", תוך שמירה על נטיות הלב והייחודיות של התלמידים.

מהלך השיעורים:

1. פעילות במליאה: דיון עם כלל חברי הקבוצה תוך כדי הצגת רפרודוקציות של יצירות פוטוריסטיות שיש בהן תנועה, או, אופ-ארט (הרקדנית הכחולה – סברני, [עירום יורד במדרגות-מרסל דושאן](#), [הדינמיזם של כלבלב ברצועה-בלה](#)). חשוב לציין שיצירות אלו נעשו ע"י אמנים פוטוריסטים שהראו את פירוק התנועה. איך תנועה אחת בנויה מהרבה תמונות (כמו בסרט), אך בתמונות מוצגים שלבי התנועה בו זמנית. דוגמא לשאלות לדיון על "הרקדנית הכחולה":

כמה רקדניות אתם רואים כאן? כל תלמיד מנמק את בחירתו.

מדוע לדעתכם ראינו מספרים שונים של רקדניות? (הרי כולנו יודעים לספור).

כמה ידיים נראות בתמונה?

שם התמונה הוא: "הרקדנית הכחולה", כלומר, דמות אחת!!! מה המשמעות של כל אוסף הידיים, הפנים ושאר חלקי הגוף והשמלה?

מה ניסה האמן לבטא בתמונה?

2. בדקנו כיצד אנו נעים, אילו מפרקים עוזרים בתנועה ולאילו מידת סיבוביות ניתן להגיע- ניסינו לבדוק בגופנו האישי מהם גבולות התנועה: ימינה שמאלה, קדימה, אחורה. האם ניתן לשוב את הצוואר ב 180 מעלות, 90 מעלות, לכמה מעלות ניתן להגיע בכל תנועה של כיפוף, קיפול?

3. התבוננות תוך שאילת שאלות למחשבה ולהבנה בציורים של דגה. התלמידים צפו ביצירות, קיבלו מידע על האמן: רקע, תולדות חיים, הזרם האימפרסיוניסטי אליו הוא שייך. הם כוונו להתבונן בכל יצירה ולבדוק את נושא התנועה. זאת תוך שימת לב לשפת האמנות בה השתמש האמן: צבעים, צורות, קווים, קומפוזיציה, נושא. כיצד כל מרכיב בשפת האמנות תורם לתחושת התנועה בעבודה..

4. רישום הכנה בעקבות היצירות תוך הבנת והבלטת המאפיינים.

5. עבודה בצבע תוך שימת לב לצבעוניות האמן, לדרך עבודתו, להדגשים, לכתב היד הייחודי. תוך כדי כך הבעה אישית וייחודית של התלמיד בדגש על טעמו ונטיותיו האישיים. תוך כדי יצירה היה צורך לשים לב לרישום הכנה, קומפוזיציות אלכסוניות, עבודה בפסטלים בצבעים חיים, מנוגדים ובורקים, אפשרות מריחת צבע בטרפנטין, שימוש בחיתוכים. התבוננו בפרטי הלבוש, ההבעה, הפרופורציות ובכל מאפייני הדמויות.

6. כל ילד עובד לפי קצב אישי תוך עצירה והתבוננות. התבוננות ביצירות העמיתים בשלבי עבודה שונים ובדיקת תהליך העבודה האישי. קצב העבודה תלוי באישיות התלמיד: המשיכה לנושא, פדאנטיות, קצב עבודה, פתיחות/ סגירות, העזה, מצב רוח ומשתנים אחרים. המורה מסתובבת בין עבודות התלמידים ומעירה לכל אחד לפי הצורך: גודל הדמויות והחפצים, מה מיותר אולי בעבודה, האם התלמיד משתמש בצבעוניות דומה, פרופורציות ועוד. בסופו של דבר: האם השימוש באמצעים האמנותיים שנבחרו גרם לתחושה של תנועה. זהו המדד החשוב להצלחת התרגיל.

תוצרים:

עבודות מעשיות בעיקר: ציורים, רישומים, תבליטים ועבודות בחומר המספרים את שלבי הלימוד ואת דרך הבנתו הייחודית של התלמיד.

